

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะทางนโยบาย

การศึกษาเรื่อง โครงสร้าง พฤติกรรม และผลการดำเนินงานของระบบธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยในช่วงก่อนและหลังวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและการเงินปี พ.ศ. 2540 สามารถสรุปผลการศึกษาและหาข้อเสนอแนะอันจะเป็นประโยชน์ต่อธุรกิจธนาคารพาณิชย์ไทยได้ ดังนี้

5.1 โครงสร้างของธนาคารพาณิชย์ไทย

ผลการศึกษาโครงสร้างของระบบธนาคารพาณิชย์ไทยในช่วงก่อนและหลังวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและการเงินปี พ.ศ. 2540 โดยอาศัยเครื่องมือวิเคราะห์ อัตราส่วนวัดการกระจุกตัว อัตราส่วนวัดขนาด อัตราส่วน Herfindahl และอัตราส่วน Entrophy แสดงให้เห็นว่าโครงสร้างตลาดของธนาคารพาณิชย์ไทยทั้งในช่วงก่อนและหลังวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและการเงินปี พ.ศ. 2540 มีลักษณะเป็นตลาดผู้ขายน้อยราย โดยในช่วงปี พ.ศ. 2533 ถึง ปี พ.ศ. 2539 โครงสร้างตลาดด้านปริมาณเงินให้กู้ของธนาคารพาณิชย์ไทยมีอัตราการกระจุกตัวที่ลดลง เนื่องจากการเพิ่มขึ้นในส่วนแบ่งตลาดด้านปริมาณเงินให้กู้ของกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดกลาง และกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็ก ส่วนในช่วงหลังวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและการเงิน ปี พ.ศ. 2540 โครงสร้างตลาดทางด้านปริมาณเงินให้กู้ของธนาคารพาณิชย์ไทยกลับมีการกระจุกตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เนื่องจากการปิดตัวลงของธนาคารพาณิชย์ขนาดกลางจำนวน 2 ธนาคาร คือ ธนาคารมหานคร จำกัด (มหาชน) และธนาคารกรุงเทพพาณิชย์ฯ จำกัด (มหาชน) โดยจากการปิดตัวลงของธนาคารพาณิชย์ดังกล่าวทำให้ส่วนแบ่งตลาดด้านปริมาณเงินให้กู้ของกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดกลางลดลง

5.2 พฤติกรรมของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย

ผลการศึกษาพฤติกรรมของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย ได้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน คือ การศึกษาพฤติกรรมด้านปริมาณเงินให้กู้ของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย และการศึกษาพฤติกรรมด้านการให้บริการของธนาคารพาณิชย์และนวัตกรรมทางการเงิน

5.2.1 พฤติกรรมด้านปริมาณเงินให้กู้ของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย

การศึกษาถึงพฤติกรรมด้านปริมาณเงินให้กู้ของธนาคารพาณิชย์อาศัยแบบจำลองที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณเงินให้กู้กับตัวแปรอิสระ 3 ตัวแปร คือ ตัวแปรอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ ตัวแปรสัดส่วนต้นทุนที่ไม่ใช่ดอกเบี้ยต่อปริมาณเงินให้กู้ และตัวแปรสัดส่วนต้นทุนที่ไม่ใช่ดอกเบี้ยต่อปริมาณเงินลงทุนในหลักทรัพย์ สามารถสรุปได้ว่าผลกระทบจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจทำให้ตัวแปรอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ไม่สามารถอธิบายผลต่อการเปลี่ยนแปลงตัวแปรปริมาณเงินให้กู้ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกกลุ่มธนาคารพาณิชย์ จากเดิมที่สามารถอธิบายผลการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในเชิงลบในกลุ่มธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบและกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็กทั้งนี้มีสาเหตุจากปริมาณการปล่อยสินเชื่อที่หยุดชะงักลงในทุกกลุ่มธนาคารพาณิชย์ไทย ส่วนตัวแปรสัดส่วนต้นทุนที่ไม่ใช่ดอกเบี้ยต่อปริมาณเงินให้กู้ แสดงให้เห็นว่าวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจส่งผลให้กลุ่มธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบและกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดกลางลดการปล่อยสินเชื่อที่ไม่ใช่ดอกเบี้ยลง เนื่องจากธนาคารพาณิชย์จำเป็นต้องทำการปรับลดค่าใช้จ่ายที่ถือได้ว่าเป็นต้นทุนที่ไม่ใช่ดอกเบี้ยอันจะส่งผลให้ธนาคารพาณิชย์สามารถปรับลดอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ลงได้ตามลำดับ ส่วนตัวแปรสัดส่วนต้นทุนที่ไม่ใช่ดอกเบี้ยต่อปริมาณเงินลงทุนในหลักทรัพย์ สามารถสรุปได้ว่าวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจส่งผลให้กลุ่มธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบ กลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่และขนาดกลาง หันมาหารายได้จากการลงทุนในหลักทรัพย์มากขึ้น เนื่องจากธนาคารพาณิชย์มีรายได้จากดอกเบี้ยที่ลดลงในช่วงหลังวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ

5.2.2 พฤติกรรมด้านการให้บริการของธนาคารพาณิชย์และนวัตกรรมทางการเงิน

การศึกษาพฤติกรรมด้านการให้บริการของธนาคารพาณิชย์และนวัตกรรมทางการเงิน ได้แบ่งการให้บริการของธนาคารพาณิชย์ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มบริการด้านเงินฝาก และกลุ่มบริการด้านสินเชื่อ สามารถสรุปได้ว่าวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจทำให้การบริการด้านเงินฝากมีการพัฒนาทางเทคโนโลยีและผลิตภัณฑ์ให้เข้าถึงลูกค้าเฉพาะกลุ่มมากขึ้น โดยการพัฒนาทางเทคโนโลยีที่ถือได้ว่าเป็นนวัตกรรมการให้บริการทางการเงินจะอยู่ในรูปของการให้บริการธนาคารทางอิเล็กทรอนิกส์ คือ การให้บริการทางอินเทอร์เน็ต การให้บริการทางโทรศัพท์ การให้บริการการเงินทางโทรศัพท์มือถือ และการให้บริการธนาคารอัตโนมัติ ส่วนในกลุ่มบริการด้านสินเชื่อ เนื่องจากปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ในภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมส่งผลให้ธนาคารพาณิชย์ชะลอการปล่อยสินเชื่อ ส่งผลให้ธนาคารพาณิชย์ต้องหารายได้ทดแทนจากตลาดลูกค้ารายย่อยโดยเฉพาะในสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยและสินเชื่อส่วนบุคคล เนื่องจากเป็นกลุ่มลูกค้าที่ให้ผลตอบแทนสูง และสามารถกระจายความเสี่ยงจากฐานลูกค้าที่มีอยู่ในวงกว้าง

5.3 ผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย

การศึกษาผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยในช่วงก่อนและหลังวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและการเงินปี พ.ศ. 2540 อาศัยเครื่องมือวิเคราะห์ 2 แบบ คือ แบบจำลองการล้มละลายของธนาคารพาณิชย์ และแบบจำลองความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย

5.3.1 แบบจำลองการล้มละลายของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย

การศึกษาผลการดำเนินงานโดยวิธีการสร้างแบบจำลองการล้มละลายของธนาคารพาณิชย์อาศัยวิธีการวิเคราะห์ 2 วิธี คือวิธีการวิเคราะห์แบบจำแนกกลุ่ม และวิธีการวิเคราะห์ความถดถอยแบบโลจิสติก สามารถสรุปได้ว่า แบบจำลองการล้มละลายของธนาคารพาณิชย์ที่ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบจำแนกกลุ่มและแบบโลจิสติกสามารถพยากรณ์สถานะการล้มละลายของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยได้ร้อยละ 91.1 และ 97.6 ตามลำดับ โดยแบบจำลองทั้งสองมีตัวแปรอิสระที่ใช้ในการพยากรณ์ที่เหมือนกัน 4 ตัวแปรคือ ตัวแปรรายจากได้ดอกเบี้ยและเงินปันผลต่อรายได้รวม ตัวแปรดอกเบี้ยค้างรับต่อสินทรัพย์รวม ตัวแปรเงินฝากต่อสินทรัพย์รวม และตัวแปรส่วนของผู้ถือหุ้นต่อสินทรัพย์รวม และมีตัวแปรอิสระที่ต่างกัน 3 ตัวแปรคือ ตัวแปรสินเชื่อบริการต่อเงินฝาก และตัวแปรกำไรสะสมต่อสินทรัพย์รวม ซึ่งอยู่ในการวิเคราะห์แบบจำแนกกลุ่ม และตัวแปรกำไรก่อนหักภาษีต่อสินทรัพย์รวม ซึ่งอยู่ในการวิเคราะห์ความถดถอยแบบโลจิสติก โดยธนาคารพาณิชย์ควรมีมาตรการเชิงนโยบายในการรักษาค่าของตัวแปรอิสระอันได้แก่ รายได้จากดอกเบี้ยและเงินปันผลต่อรายได้รวม ส่วนของผู้ถือหุ้นต่อสินทรัพย์รวม กำไรสะสมต่อสินทรัพย์รวม และกำไรก่อนหักภาษีต่อสินทรัพย์รวม ให้มีค่ามากกว่า 0.90, 7.11, 0.01 และ 0.01 ตามลำดับ อีกทั้งยังควรมีมาตรการเชิงนโยบายในการรักษาระดับของตัวแปรอิสระอันได้แก่ ดอกเบี้ยค้างรับต่อสินทรัพย์รวม เงินฝากต่อสินทรัพย์รวม และสินเชื่อบริการต่อเงินฝาก ให้มีค่าน้อยกว่า 1.63, 0.18 และ 1.01 ตามลำดับ

5.3.2 แบบจำลองความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย

การศึกษาผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์โดยอาศัยแบบจำลองความสามารถในการทำกำไรที่แสดงถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อสัดส่วนกำไรต่อสินทรัพย์ สามารถสรุปผลกระทบจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนกำไรต่อสินทรัพย์กับตัวแปรอิสระต่างๆ โดยผลกระทบดังกล่าวทำให้ตัวแปรอิสระที่อธิบายสัดส่วนเงินกองทุนต่อสินทรัพย์ เปลี่ยนแปลงจากเดิมที่มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับสัดส่วนกำไรต่อสินทรัพย์ในกลุ่มธนาคารพาณิชย์ทั้ง

ระบบ และกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ เป็นมีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับทุกกลุ่มธนาคารพาณิชย์ เนื่องจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจทำให้ทุกกลุ่มธนาคารพาณิชย์เพิ่มเงินกองทุนในขณะที่ประสบกับภาวะขาดทุน ส่วนตัวแปรอิสระที่อธิบายสัดส่วนปริมาณเงินให้กู้ต่อสินทรัพย์ พบว่าในช่วงก่อนและหลังเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจตัวแปรดังกล่าวสามารถอธิบายผลต่อการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนกำไรต่อสินทรัพย์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในเชิงบวกกับกลุ่มธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบ กลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่และขนาดกลาง เนื่องจากธนาคารพาณิชย์ดังกล่าวยังคงได้รับประโยชน์จากการปล่อยสินเชื่อที่เพิ่มขึ้น ส่วนตัวแปรอิสระที่อธิบายสัดส่วนเงินฝากต่อสินทรัพย์ พบว่าวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจทำให้ตัวแปรดังกล่าวมีความสามารถในการอธิบายการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนกำไรต่อสินทรัพย์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในเชิงลบ ในกลุ่มธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบ กลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดกลางและขนาดเล็ก จากเดิมที่สัดส่วนดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนตัวแปรอิสระที่อธิบายสัดส่วนจำนวนพนักงานต่อสินทรัพย์ พบว่าวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสัดส่วนจำนวนพนักงานต่อสินทรัพย์กับสัดส่วนกำไรต่อสินทรัพย์เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่มีความสัมพันธ์ในเชิงลบในกลุ่มธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบ และกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดกลาง มาเป็นมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับทุกกลุ่มธนาคารพาณิชย์ เนื่องจากธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบได้ทำการลดจำนวนพนักงานลงอย่างมากในช่วงวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้พนักงานที่เหลือทำงานหนักและขาดประสิทธิภาพ ดังนั้นธนาคารพาณิชย์จึงควรเพิ่มจำนวนพนักงานต่อสินทรัพย์ให้มากขึ้น เนื่องจากจะทำให้สัดส่วนกำไรต่อสินทรัพย์เพิ่มสูงขึ้น ส่วนตัวแปรอิสระที่อธิบายสัดส่วนจำนวนสาขาต่อสินทรัพย์ พบว่าวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจทำให้ตัวแปรสัดส่วนจำนวนสาขาต่อสินทรัพย์มีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับสัดส่วนกำไรต่อสินทรัพย์ในกลุ่มธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบ กลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่และขนาดกลาง จากเดิมที่สัดส่วนดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากการเพิ่มสัดส่วนจำนวนสาขาต่อสินทรัพย์จะทำให้ค่าใช้จ่ายด้านการลงทุนของธนาคารพาณิชย์เพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้สัดส่วนกำไรต่อสินทรัพย์ลดลง ส่วนตัวแปรอิสระที่อธิบายส่วนแบ่งตลาดด้านปริมาณเงินให้กู้ พบว่าวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรดังกล่าวกับสัดส่วนกำไรต่อสินทรัพย์เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกในกลุ่มธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบ เป็นมีความสัมพันธ์ในเชิงลบในกลุ่มธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบ และกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ เนื่องจากธนาคารพาณิชย์ต้องทำการตั้งสำรองค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญให้เพิ่มมากขึ้น ดังนั้นการขยายส่วนแบ่งตลาดด้านปริมาณเงินให้กู้ในช่วงหลังวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจเปรียบเสมือนการเพิ่มภาระให้แก่ธนาคารพาณิชย์

5.4 ข้อเสนอแนะทางนโยบาย

จากการศึกษาโครงสร้าง พฤติกรรม และผลการดำเนินงานของระบบธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยในช่วงก่อนและหลังวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและการเงิน ปี พ.ศ. 2540 สามารถสรุปข้อเสนอแนะทางนโยบายอันจะเป็นประโยชน์ต่อธุรกิจธนาคารพาณิชย์ไทยได้ดังต่อไปนี้

ประการแรก ผู้บริหารธนาคารพาณิชย์ต้องรักษาค่าอัตราส่วนทางการเงิน ได้แก่ สัดส่วนรายจากได้ดอกเบี้ยและเงินปันผลต่อรายได้รวม และสัดส่วนส่วนของผู้ถือหุ้นต่อสินทรัพย์รวม ให้มีค่ามากกว่าค่าเฉลี่ยของธนาคารพาณิชย์ที่ไม่ล้มละลาย อีกทั้งธนาคารพาณิชย์ต้องทำการรักษาค่าอัตราส่วนทางการเงิน ได้แก่ สัดส่วนดอกเบี้ยค้างรับต่อสินทรัพย์รวม และสัดส่วนเงินฝากต่อสินทรัพย์รวม ให้มีค่าน้อยกว่าค่าเฉลี่ยของธนาคารพาณิชย์ที่ไม่ล้มละลาย รวมถึงการรักษาค่า Score เฉลี่ยให้มีความมากกว่าค่า Score เฉลี่ยของธนาคารที่ไม่ล้มละลาย

ประการที่สอง ผู้บริหารธนาคารพาณิชย์ควรเพิ่มสัดส่วนพนักงานต่อสินทรัพย์ เนื่องจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่ผ่านมา ธนาคารพาณิชย์ทำการลดจำนวนพนักงานลงอย่างมาก ทำให้พนักงานที่เหลือทำงานหนักและขาดประสิทธิภาพในการทำงาน ส่งผลให้กำไรต่อสินทรัพย์ของธนาคารลดลง ดังนั้นธนาคารพาณิชย์ควรทำการเพิ่มจำนวนพนักงานให้มีความเหมาะสม

ประการที่สาม ผู้บริหารธนาคารพาณิชย์ไม่ควรเพิ่มจำนวนสาขาขึ้นอีก เนื่องจากการเพิ่มจำนวนสาขาจะทำให้ต้นทุนด้านการลงทุนของธนาคารพาณิชย์เพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก ส่งผลให้กำไรต่อสินทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์ลดลง

5.5 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ประการแรก ควรเพิ่มกลุ่มธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศในไทย และกลุ่มธนาคารพาณิชย์ของรัฐบาลในการศึกษาครั้งต่อไป เพราะกลุ่มธนาคารพาณิชย์ดังกล่าวเป็นกลุ่มธนาคารพาณิชย์ที่มีบทบาทสูงในอนาคต

ประการที่สอง ความมั่นคงและความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ ยังถูกรบกวนจากปัจจัยอื่นๆ ที่ไม่ใช่ปัจจัยทางเศรษฐศาสตร์ซึ่งวัดได้ไม่ง่ายนัก เช่นความสามารถในการบริหาร กลยุทธ์ในการดำเนินงาน องค์กรประกอบและคุณภาพของสินทรัพย์ และการบริหารสินทรัพย์ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ เป็นต้น ดังนั้นการศึกษาครั้งต่อไปควรเพิ่มปัจจัยดังกล่าวไว้ในการพิจารณา